

John C. Harsanyi: O calatorie incredibila sau "Daca vrei cu adevarat, poti!"

În 1937, după absolvirea liceului în Budapesta, junele Harsanyi decide - aparent surprinzător - să studieze farmacologie la universitate în loc să continue cu pasiunile sale primordiale în care excelează: matematica și filosofia. Decizia sa este însă *strategică* (un concept pe care îl va detalia în studiile sale economice care i-au adus recunoașterea mondială) în Ungaria acelor ani. Ca student la farmacie el este scutit de concentrarea în armata maghiară - implicând munca forțată pentru evrei - deși este totuși concentrat pentru câteva luni chiar la sfârșitul războiului, în vara lui 1944. Scapă ca prin urechile acului de deportarea într-un lagăr din Austria, reușind să fugă din trenul gata de plecare în gara din Budapesta și ascunzându-se pentru o vreme în beciul unei mănăstiri.

Se înrolează din nou la Universitatea din Budapesta în 1946, de data asta ca doctorand în filozofie, obținând într-un singur an titlul de doctor. Pentru foarte scurt timp este asistent universitar la institutul universitar de sociologie din Budapesta; persecutat însă pentru opiniile sale deschise anti-marxiste de către comunistii care luaseră locul nazistilor, e forțat să își dea demisia în 1948. În 1950, împreună cu Anne, fosta studentă și viitoare soție, reușește să treacă ilegal granița din Ungaria în partea Austriei aflată sub "protektorat" american, printr-o serie de peripeții incredibile. De aici emigrează în Australia, la Sidney, unde se căsătorește cu Anne în 1951.

Fără a avea cunoștințe temeinice de limba engleză, Harsanyi va fi nevoit să muncească în diverse fabrici din Sidney pentru următorii trei ani, urmând însă în același timp, la seară, cursuri universitare de economie la Universitatea din Sidney. Cercetarea economică îl atrage din ce în ce mai mult pentru că "găsește în teoria economică o elegantă conceptuală și matematică aparte". Talentul și rara sa perseverență îi folosesc din plin pentru că în 1954, ca proaspăt absolvent de masterat în economie, și având câteva studii în curs de publicare, este imediat angajat ca lector la University of Queensland din Brisbane - începând în sfârșitul vieții academice pe care și-a dorit-o după atâtea alte vieți. În 1956 obține o prestigioasă bursă de studii la Universitatea Stanford, în SUA, unde pleacă împreună cu soția sa. Sustine în scurt timp doctoratul în economie avându-l pe Kenneth Arrow, ulterior și el laureat Nobel, drept conducător de doctorat. După o scurtă întoarcere în Australia ca cercetător principal la Australian National University în Canberra, Harsanyi decide că doar în SUA va găsi oameni interesați în teoria jocurilor ("game theory"), obiectul său principal de studiu în care se face din ce în ce mai remarcant prin contribuții absolut inedite, deci face tot posibilul să obțină o poziție acolo. Va fi întâi numit profesor la Wayne State University în Detroit în 1961, iar în 1964 va primi postul de profesor la University of California în Berkeley, unde va rămâne afiliat până la moartea sa în august 2000.

În 1994 contribuția lui John Harsanyi privind teoria jocurilor cu informație incompletă a fost răsplătită cu premiul Nobel în Economie, onoare împartită cu ceilalți doi artiști ai teoriei jocurilor, John Nash și Reinhard Selten. Inter alia, Harsanyi a demonstrat că jocurile în care agenții nu au decât informație incompletă sunt întotdeauna convertibile în jocuri cu informație completă, dar imperfectă, care pot fi analizate prin tehnici clasice din teoria jocurilor cu informație completă. Teoria dezvoltată de Harsanyi este folosită astăzi ca bază a aproape întregului arsenal de analize economice implicând *informația*, fie că e vorba de asimetria informațională, informație privată vs. informație publică s.a.m.d. Pe lângă cercetarea pentru

care i s-a acordat premiul Nobel, John Harsanyi a avut o serie de alte contributii seminale in cadrul teoriei jocurilor. Intre acestea se numara de exemplu mult citata teorie utilitariana a eticii, o teorie bazata pe norme morale care servesc cel mai bine interesul tuturor indivizilor din societate intr-un mod absolut impartial, fara a avantaja pe vreunul in dauna altuia.

Persoana de o perseverenta si o tenacitate iesita din comun, John Harsanyi este probabil cel mai elocvent exemplu pentru demonstrarea validitatii dictonului *"daca vrei cu adevarat, poti!"*

Bibliografie:

Les Prix Nobel. The Nobel Prizes 1994, Editor Tore Frangsmyr, [Nobel Foundation], Stockolm, 1995
Lives of the Nobel Laureates (4th edition), William Breit and Barry. T. Hirsch eds, MIT Press 2004
www.nobelprize.org

Sebastian Buhai

Tinbergen Institute, Olanda si Aarhus School of Business, Danemarca